

รายงานการรับคณะเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านแม่มอญ อ.เมือง จ.เชียงราย

นำมาโดยสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเชียงราย

ณ โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันพุธที่ 31 มีนาคม 2564

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและความสำคัญ	สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร กิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟเพื่อความยั่งยืน โดยได้ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ศึกษางานผู้ผลิตกาแฟที่มีศักยภาพ และประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการสามารถผลิตกาแฟได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงในอาชีพการปลูกกาแฟ รวมถึงพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงให้เกิดความยั่งยืน สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเชียงราย จึงทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง นำเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านแม่มอญ หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเชียงราย เข้าศึกษาดูงานการปลูกกาแฟคุณภาพของโครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่ส่วนงานแปลงป่าเศรษฐกิจแมคคาเดเมียและกาแฟ ในวันที่ 31 มีนาคม 2564 เวลา 13.30–16.00 น. หนังสือลงวันที่ 4 มีนาคม 2564 ถึงผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ โดยพิจารณาให้ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตรับคณะดังกล่าว ร่วมกับส่วนงานส่งเสริมกาแฟ
วัตถุประสงค์	- เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสได้เห็นการปลูกกาแฟคุณภาพบนพื้นที่สูง ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกับบ้านแม่มอญ - เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชาวบ้านผู้ปลูกกาแฟบ้านแม่มอญและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟ โครงการพัฒนาตอยตุงฯ - เกษตรกรบ้านแม่มอญสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ได้จริง

ระดับ	- ระดับความสำคัญ 2 คะแนน เป็นหน่วยงานข้างเคียงในจังหวัดเชียงราย - วัตถุประสงค์ 2 คะแนน เป็นห้องเรียนเฉพาะเรื่อง คะแนนรวม 4 คะแนน
องค์ประกอบ	คณะ 17 คน ประกอบด้วย - เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านแม่มอญ 15 ท่าน - เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 2 ท่าน
เจ้าหน้าที่รับ คณะ	ผู้บรรยายหลัก : - นายธนวิทย์ ธีรทอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟ ผู้สนับสนุนการรับคณะ - นายนพดล โห้วยแม่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟ ผู้ประสานงานรับคณะ - นางสาวพรพิมล ใหม่น้อย เจ้าหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้
แหล่ง สนับสนุน งบประมาณ	- ค่าวิทยากรพร้อมองค์ความรู้ คณะตัวเอง (รหัสคณะ 912 640046) - สนับสนุนค่าศึกษาดูงานแก่คณะด้วยรหัสงาน 916-264101 (จัดหลักสูตรศึกษาดูงานเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง)

2. กำหนดการศึกษาดูงาน

เวลา 13:30 - 15:30 น. ดูงานแปลงกาแฟอาราบิก้าดอยตุง ที่บริษัทนุติ จำกัด ไซต์ 1

เวลา 15:30 น. เดินทางกลับ

3. ประเด็นเรียนรู้

นายธนวิทย์ ธีรันทอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟ อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการทำกาแฟคุณภาพ ณ แปลงกาแฟอาราบิก้า บริษัท นวดี จำกัด ไซต้งานที่ 1

- โครงการพัฒนาอดอยตุงฯ ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกาแฟ ด้วยกาแฟเป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตบนพื้นที่สูงได้ หากจะปลูกให้ได้ผลผลิตดีก็ต้องปลูกได้ป่า อีกทั้งยังเป็นพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ระยะยาวให้ชาวบ้าน สามารถทดแทนการปลูกฝิ่น
- ด้วยสภาพอากาศร้อนของประเทศไทย ดังนั้นในแปลงกาแฟควรปลูกไม้บังร่มไว้ เพื่อป้องกัน มิให้ต้นกาแฟโดนแสงแดดโดยตรงเป็นเวลานาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดโรคแมลงและเจริญเติบโตช้า
- รูปแบบการดำเนินการปลูกกาแฟของโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ ในช่วงแรกนั้น ทางโครงการจ้างชาวบ้านดูแลต้นกาแฟ รดน้ำ ใส่ปุ๋ย โดยจ่ายค่าจ้างเป็นรายวัน แต่ได้ผลผลิตต่ำกว่าที่คาดการณ์ จึงเปลี่ยนให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ปรากฏว่าผลผลิตสูงขึ้น
- การทำกาแฟคุณภาพของโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ มาจากการจัดการที่เป็นระบบ ครบวงจร ด้วยประสบการณ์ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีอยู่ 2 ปัจจัยที่ควบคุมได้ และปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้

- ปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เช่น โรคอุบัติใหม่ ภัยธรรมชาติ สภาพอากาศ
- ปัจจัยที่ควบคุมได้ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อแปลงกาแฟ ต้นกาแฟและผลผลิต ประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่

(1) การจัดการต้น ดำเนินการหลังฤดูเก็บผลผลิต การจัดการต้นมีความสำคัญ ดังนี้

- เพื่อให้เกิดต้นใหม่ที่มีความแข็งแรง สามารถช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
- หากมีกิ่งที่บิดเกินไปจะส่งผลให้เกิดความชื้นในแปลง ก่อให้เกิดโรคแมลง
- ต้นกาแฟที่แก่เกินไป ควรทำสาวเพื่อให้เกิดต้นใหม่ เพิ่มผลผลิตต่อต้นได้

(2) การจัดการดิน สิ่งที่ควรปฏิบัติดังนี้

- ใส่ปุ๋ยหมักและเสริมด้วยปุ๋ยเคมีเล็กน้อย โดย 1 ปีต้องใส่ปุ๋ย 3 ครั้ง คือ เดือนพฤษภาคม กรกฎาคม และกันยายน สำหรับแปลงกาแฟบนพื้นที่สูง วิธีใส่ปุ๋ยควรหว่านเป็นวงกลมห่างจากโคนต้นประมาณ 10–15 เซนติเมตร จากนั้นคลุมด้วยเศษวัชพืชแห้ง
- ปรับปรุงโครงสร้างดิน ใส่โดโลไมท์หรือปูนขาว เพื่อปรับสภาพ pH ในดินให้อยู่ที่ 5.5–6.5 ช่วงที่เหมาะสมคือเดือนเมษายน

(3) การจัดการน้ำ เนื่องจากการปลูกกาแฟบนพื้นที่สูง มีข้อจำกัดเรื่องน้ำ เป็นปัญหาหลัก ทางโครงการพัฒนาอดอยตุ้งฯ จึงทดลองและนำมาปรับใช้กับแปลงกาแฟของชาวบ้านในพื้นที่ คือ ขุดหลุมแล้วปูด้วยพลาสติก ขนาดหลุมขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่มีในแปลง

(4) การจัดการไม้บังร่ม

- พื้นที่โล่งแจ้งเกินไปจะทำให้ต้นกาแฟโตช้า แมลงเยอะ
- กลุ่มไม้บังร่มที่แนะนำ เป็นไม้โตไว นำไปประกอบอาหารได้ เช่น ต้นแคนา ต้นขี้เหล็ก ต้นเพกา ต้นเชอร์รี่ดอย ต้นมะละกอ

(5) การจัดการโรคแมลง แมลงที่พบและเป็นปัญหามากที่สุด คือ มอด ซึ่งทางโครงการพัฒนาอดอยตุ้งฯ ได้ศึกษาวงจรชีวิตของมอดเพื่อง่ายต่อการกำจัด ดังนี้

- หลังการเก็บเกี่ยวต้องเก็บผลแห้งที่ติดตามต้นออกให้หมด เนื่องจากมอดจะฝังตัวในเมล็ดแห้งเพื่อรอวางไข่

- ติดตั้ง กับดักและสารล่อมอด เช่น ฟิโรโมน เมื่อมอดวางไข่แล้วจะบินออกมาหาอาหาร มอดได้กลิ่นก็จะไปเกาะที่กระบอกน้ำ จากนั้นมอดจะตกลงไปในน้ำ และจมน้ำตาย
- บริเวณลำต้นและโคนต้นกาแฟ ฉีดพ่นด้วยบิวเวอร์เรีย เนื่องจากบิวเวอร์เรียมีสปอร์ สปอร์จะไปเกาะตามตัวมอด มอดก็ตาย ขณะเดียวกันบิวเวอร์เรียเมื่อฉีดพ่นแล้วสามารถอยู่ในต้นกาแฟและพื้นดินได้นานถึง 1 ปี แม้สภาพอากาศแห้งแล้ง

- ประเด็นคำถามที่สนใจ

คำถาม	คำตอบ
1.ต้นกาแฟที่ต้องทำสาวพิจารณาจากปัจจัยใด	1. ต้นที่มีอายุเยอะ ให้ผลผลิตต่ำ 2. ต้นที่มีสภาพต้นโทรม ไม่ออกกิ่งใหม่
2.ต้นที่ทำสาวแล้ว ช่วงที่ติดผลกิ่งจะหักง่าย มีวิธีแก้ไขอย่างไร	เนื่องจากกิ่งที่หักจากการทำสาวจะอ่อนและหักง่าย ช่วงที่ติดผล ต้องใช้ไม้ค้ำยันด้วย
3.ช่วงฤดูแล้ง มักประสบปัญหาต้นกาแฟยืนต้นเหี่ยว และตาย เกิดจากสาเหตุใด	โรคเน่าดำ (dry black) สามารถฉีดพ่นด้วยแบคทีเรีย บาซิลลัส เป็นสารชีวภัณฑ์ชนิดแห้ง พ่นหลังเก็บผลผลิตแล้ว ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน
4.กรณีให้น้ำทางสปริงเกอร์ เมื่อถึงช่วงฤดูฝน ต้นกาแฟจะเหี่ยว และตาย เกิดจากสาเหตุใด	ความชื้นในดินสูงเกินไปจะส่งผลให้เกิดโรครากเน่า หรือ อาจมีเพลี้ยไปกัดโคนต้น ต้องลองดึงรากมาดูถึงจะทราบ
5.อัตราการปลูกกาแฟต่อไร่ ควรมีจำนวนเท่าไรจึงเหมาะสม	- โครงการพัฒนาอดอยตุงฯ กำหนดไว้ที่ 2 เมตรคูณ 2 เมตร ซึ่ง 1 ไร่สามารถปลูกได้ 400 ต้น - ทางโครงการได้ทดลองและศึกษาว่าหากปลูกชิดกว่านี้จะมีการเจริญเติบโตของต้นกาแฟ ปริมาณผลผลิตต่ำ
6.แนะนำแนวทางกำจัดมดดำตามต้นกาแฟ	1. ดูแลต้นกาแฟและแปลงกาแฟให้โปร่ง หากปล่อยให้รกจะเป็นที่อยู่ของมดดำ 2. กำจัดเพลี้ย เนื่องจากเพลี้ยเป็นอาหารของมดดำ

ลงพื้นที่ ดูแปลงปลูกกาแฟสาริต ของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญกาแฟชาวญี่ปุ่น

- การออกแบบแปลงกาแฟที่เหมาะสม

- มีทางเดินหลัก ทำเส้นทางหลักเพื่อง่ายต่อการลำเลียงปุ๋ยและผลผลิต
- มีทางเดินระหว่างแถว เพื่อง่ายต่อการจัดการต้นกาแฟรายต้น
- ระยะปลูก ควรห่างกัน 2 เมตรคูณ 2 เมตร
- ปลูกไม้บังร่ม เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน สามารถปลูกพืชนคลุมดิน เช่น ถั่วบราซิล